Rmo Ker
22 IV 70

EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

12. aastakäik
Toimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja (ansv. utg.) Hans Schöier

Peatoimetus ja talitus:
EESTI MAJAS, Stockholmis, diseekäik, Kockgränd 2
Aadress: Box 16320
103 26 Stockholm 16
Telefon: 21 84 46

Toimetus Eskilstunas:
Toimetaja Jüri Ass
Asdr.: Eesti Päevaleht, Box 120, 631 02 Eskilstuna. Tel.: 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 28650

Tellimishinnad:
Aasta (4 kuud) ..... kr. 147:–
Termin (6 kuud) ..... kr. 52:–
Kuu ..... kr. 15:–

Kuulutushind 75 öört mm.
Arikuulutused 1 kroon mm.
Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB
Eskilstuna 1970

Eskilstuna-Kuriren

Upplaga C — Teisipäeval, 7. aprillil 1970 — Nr. 79 (3363)

Ameerika ajakirjanik Siberis Kohtas oma reisil eestlasi

(VE) "See on eesrinde maa — karm, kauge ja jääkülm," mainib Ühendriikide ajaleht "Christian Science Monitor" kirjasaatja N. Liidus Charlotte Saikowski, kellel oli võimalus külastada Jakutski linna Siberis. Temperatuur kõigub siin -75 kraadist, kuni pluss 95 kraadini Fahrenheidi järele ja paneb inimeste füüsilise vastupidavuse tugevale proovile. Kuid ometi elab selles Siberi kirdepiirkonna linnas 106.000 inimest, kelledest osa on tulnud siia kõrgemate töötasude tõivustamiseks ning teised poliitilisest põhjustest. Anneme allpool kokkuvõtlikul kujul edasi korrespondendi kirjutise, mis baseerub osaliselt ka ühe Jakutski elava eesti teadlase informatsioonil.

Jakutsk asub 3000 miili kaugusel Moskvast ning on kujunenud Jakuudi Autonoomse Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi pealinnaks. Informatsioonika olgu märgitud, et Jakuudi Autonoomne Vabariik nõlmab ligempale ühe seitsmendiku kogu N. Liidust ja on rikas maapõuevaradest, kuna siin leidub kulda, teemante, sütt ja gaasi.

Jakutski linn rajati juba 1632 aastal ruhakaupmeste eelpostina ning koosneb veel praegugi suuremas osas lõõtsunud vanadest puumajadest, millede vahele on siin ja seal kerkinud moodsad betoonehitused.

Linnas puuduvad täielikult puud ning nende asemel kerkivad dramaatiliselt taeva poole viltu vajunud telefonipostid ja härmatisega kaetud televisiooniantennid.

Linn, mille liiklust reguleerivad ainult kolm liiklustuld, on tuule puudumisel pidevalt mässitud valge uduvine singe, mis neelab endasse päikese. See uduvine on tingitud vabrikute suitsust ja auto gaasidest, mis viivad nähtavuse peaaegu nullini.

Ajakirjanik Jakutskis viibimise ajal oli temperatuur 31 kraadi alla nulli ning linnaelanike jutu järele oli see "kevadine" ilmastik, sest tavaliselt langeb temperatuur kaheksa kuise talveperioodi kestel 60 kuni 70 kraadile alla nulli.

Madal temperatuur on linnaelanikele talutav ainult seetõttu et ohk on kuiv ning linnas valitseb tuulevaikus.

Lühike suveperiood on samuti hajastamatu, kuna temperatuur tõuseb 95 kraadile. Kuna sulavad veed ei imbu läbi tõgavalt külmunud maapinna, siis muutuvad taigad ja tundrad soodeks ja produtseerivad suuri sääskede armeesid.

Inimesed on siin külmaga harjunud ja vastavalt rõivastatud. Naised kürnavad alati käepärast taskupeegeid, milledele nad heidavad väljas käes seisvi pilgu ja uurivad, kas näole ei teki külmavõetud laike. Valgeid pikke märgatsi hõõrvad nad kiiretl nagu lumega. Umbes 75 protsenti linna elanikest elavad ikka veel vanades puumajades, kus puuduvad torustikud ja küttimpe toimub puudega varasegsete ahjude abil. Vett tuuakse koju hobusega suurtes tünnides või sulatatakse Leena jõest murtud jääpanku.

Vähestes uutes korterimajades on rakendatud voolava vee süsteem kusjuures kuum vesi kuumutatakse kuni 95 kraadini enne kui see juhitakse torudesse.

Järg. lhk. 2.

Eesti täienduskool Torontos on vaba maailma suurim eesti täienduskool. Pildil õpilased ja õpetajad.

A. Torma meeskoori auliige

Saadik August Torma.

Stockholmi Eesti Meeskoor valis saadik August Torma tema 75. aasta juubeli puhul oma auliikmeks.

Saadik August Torma muusikalinneseria on asunud silmapaistva panuse ka eesti muusikaelule, olles praegu m.h. Londoni eesti koori dirigendiks.

Kas esineb tõsiseid lõhesid Nõukog. Liidu poliitbüroos?

(VE) — BELGRAD — Läänerõikide ajakirjanduses ilmus hiljuti teade, et N. Liidu kõrgemas juhtkonnas on tekkinud tõsised lõhed, mis võivad lõppeda Kossõgin-Brezhnev-Podgornõi troika kukutamisega. Andmed selle kohta pärinevad kommunistlikest ringkondadest ühes Ida-Euroopa pealinnas, kõige eelduste kohaselt Belgradis. Ehkki Kremli 11-liikmelises poliitbüroos on vajemgi esinenud lahkhelisid, olevat niüid lõinud olukord nii kaugele, et ametiühingute juht Aleksander Shelepin, ministriteenõukogu esimehe asetäitja Kirill Mazurov ja poliitbüroo kauaaegsem liige Mihhail Suslov on saatnud partei keskkomiteele kirja, millies teravalt kritiseeritakse Kossõgini ja Brezhnevi poliitikat majandusliikes küsimustes. Podgornõi "presidendina" ei oma teatavasti mingit tegelikku võimu.

"The Christain Science Minotor" kirjutab sel puhul, et kui kuulduses vastavad tõele, meenutab see mõneti olukorda, mis eksisteeris enne Hrushtshovi kukutamist. Lähemat selgust saab selle kohta vast keskkomitee peatseilt toimuvalt pleenumilt, mille tähtsaimaks päevakorrapunktiks on põllumajandus. N. Liidus on püüdud nüüd juba neljandat aastat majandusliikke "reforme" läbi viie, mis pole aga annud tulemusi. Alles hiljuti rõndas Brezhnev isiklikult oma kõnes teravalt neid puudujääke, süüdistades rohkem administratsiooni kui töötajaid.

Nagu alati, võttis selle tooni kohe ka "Rahva Hääl" Eestis, kus V. Klausoni kõnes samuti olid pekspoolsteks esmajoones ministeerimid ja muud keskasutused, kust nõuti hoolikamat valvet ja kõrgemat normide maksmapanekut.

N. Liidu ajakirjanduses on viimasel ajal omaks võetud suured raskused, mis esinevad elementaarsete tarbimisvajaduste rahuldamisel, eriti grovintsides. Kirjutakse, et mõnel pool valitseb puudus isegi sellisest kaupadest nagu sool ja tuletikud. Kaugemates maapiirkondades pole mõnikord saada ka seepi ega bensiini.

Londonis ilmuv "Observer" kirjutab, et kuulduseid pääsesid Läänest lõenäoliselt kahest teentrumist — Belgradist ja Prahast — ning need on tekitanud Moskvas suurt pahameelt. Moskvas töötavad välismaalased aga kahtlevad selle teate paikapidavuses, kuna see olnuks võimalikele allakirjutajaile liiga riskantne — neid võidaks sel puhul kergesti süüdistada parteivastase grupi moodustamises.

Samuti ei peeta kolme nimetatut võimalikeks troonipärijateks Kremli võimuperloodil.

Juba Stalini ajal partei-ideoloogiline prominentsuse saavutanud Suslov on liiga vana, et temaga arvestataks ja Sheljepini täht on juba mõnda aega langenud. Prahas on aga alati millegi pärast arvatud, et Suslov ja Sheljepin oponeerisid N. Liidu interventsioonile Tshehhoslovakias 1968.a. ja pole võimatu, et see soovunelm aitas formeerida ka kuuluvi.

Järg. lhk. 2.

Kaitse Roman Toile tema enda segakoorilt

TORONTO (EPL) — Toronto Eesti Segakoor, kes oma kireval õhtul esitas katke Boris Kõrverj sekeldusi tekitanud operetikesest "Laanelill", on avaliku vastuse avaldanud ajalehdes Rahvusliikuel Välisvõiluse Nõukogule, kes teatavasti Roman Toid süüdistas avaliikult kokkeleppest mittekinnipidamises.

Segakoori vastuses selgub, et koori juhatus oli RVN juhatuse kutsumud kireva kava proovile, et juhatusliikmed saaksid veenduda "Laanelille" katke võimalikus sisepoliitilises rollis — operetikatkes ei olnud teatavasti mingit poliitikat ja koor, nagu seda vastuses märgiti, et kavatsenudki seda esitada autorj väljakuulutamisega, nii nagu see on traditsioonilisel toimunud kõigi kireva õhtu paladega. Nii ei olnud võimalustki autori populariseerimiseks, sest viimase nimi teedi protesteerijate poolt alles väljja.

Koori juhatus lelab, et RVN avaldas hukkamõistu ilma koori seisukohti ära kuulamata ja ilma et nad oleksid tulnud kokkulepitud kohtamisele peaproovil "Laanelille" katke nägemiseks.

Koor lisab: "Vaga ebasõnduks peab TVS RVN juhatuse avaliikku rünnakut Roman Toi vastu, keda kogu eestlaskond vabas maailmas tunneb kui lugupeetud ja teenetega eesti muusika viljelejat. Roman Toi suured saavutused laulu- ja rahvusliikuluurilisel alal on nii rõhkearvulised ja üldiselt teada, et on üleliigne neid loetlema hakata. Kogu TES on tõsiselt häiritud, et RVN juhatus on valiinud oma rünnakii objektiks Roman Toi ja miitte lahesesid plakateid kandvaid ning meie ühiskonna kodurahu tõelised rikkujad."

Toronto Eesti Majas korraldatu moendätus "minist kuni maksini".

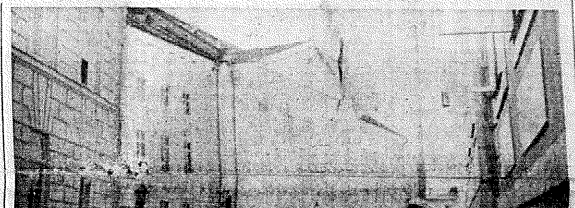

Werneri juurest Alma Materi poole. Pilt lähemal ajal ilmuvast Bernard Kangro Tartu ülikooli jäädvustavast teosest "Universitas Tartuensis", kuhu on kogutud haruldane pildimaterjal mineriku ülikoolist, tema õppejõududest, üliõpilastest, üliõpilasorganisatsioonidest jne. Raamat on juba laotud ja läheb trükki.

Russell eesti laste abistaja

Hiljuti surnud kuulus filosoof Bertrand Russell on filosoofilistes arutlustes põhjendanud oma tõdesid ka näidetega eestlastest.

Küneldes Stockholmis Nobeli auhinna vastuvõtmisel ta ütles muuhulgas: "Kunagi ma aitasin kaht väikest tüdarlast Eestist, kes olid vaevu pääsenud näljasurmast nälja ajal. Nad elasid minu perekonnas ja nendel oli muidugi küllaldaselt süüa. Kuid oma vabal ajal nad käisid ümbriskonna taludes ja varastasid kartuleid, mida nad peitsid endile lagavaraks. Rockefeller, kes lapsepõlves oli saanud tunda suurt vaesust, veetis täiseas oma elu samal viisil."

Neli 'kummalist vallandamist' Kremli propagandakomitees

MOSKVA — Mitmesugused haigusjuhtumid Kremli poliitbüroo tippkihis koos vallandamistega keskkomitee propagandaaparaadis on järjekordselt startinud kuuldused eventuaalsetest "imbermõõtmistest" N. Liidu juhtkonnas. Kõigepealt on Kossõgin taas haigestunud grippi. Sõbrelipsinile soortlati sapikivi-operatsioon ja parteiideoloogil Suslovil olevat halvemaks muutunud tema kroonilinne tuberkuloos. Ka Podgornõi on gripis, teatasid pühapäeval vene lehed. Ainus terve tegelane Kremli troikas on Brezhnev, kes äsja külastas Budapesti, kus pühitseti veneliste poolt "vabastamise" 25-ndat aastapäeva. Paljud nn. kogemustega "kremloloogid" aga märgivad, et suuremad imberpalgutused N. Liidu juhtkonnas paar nädalat enne Lenini juubelit pole usutavad.

MOSKVA — Moskva ringliikuvatele kuuldustele on aga andnud erilist hoogu neli vallandamist keskkomitee agitatsiooni- ja propagandaosakonna absoluutses tipus. On nimelt remaldatud osakonna juht Stepakov ning pressikonsjoni esimees Mihhailov. Vallandatud on ka riikliku raadio- ja televisiooni komitee sheff Mesjatsev ning riikliku filmitöötuse komitee juht Romanov. Vilmatimetatuid on vaadeldud Sheljepini lähematse kaastöölistena. Lääne poliitilised vaatlejad meenutavad, et isikuvahetused just propagandaosakonna juhtkonnas on alsti ennustanud ümbermõõtmisi ka kõige kõrgemas parteitipus. Kergel kul selline pidas paika a. 1964, enne kui remaldati tollenegne partei- ja valitsusjuht Hrushtshov. Igal juhul märgivad ka moskvalased, et ümberpalgutused propagandaaparatuuris otse enne Lenini sajandat juubelit on kummalised.

WASHINGTON — Umbes 40 000 ameeriklast, kes soovivad, et USA võidaks Vietnami sõja, korraldasid laupäeval rongkäigu läbi pealinna. "Võidumarsi" juhtis raadiojuhtusteja dr. Carl McIntire ja lõpuks koguneti kõnekoosolekuks Washingtoni monumendi juurde. Rootsi raadio reporterid märkisid, et tegemist olevat olnud "parempoolsete ekstremistide" ettevõtega. Nimetati, et osa võtta palju legelasi, kes kuulsvad USA "mõõsiide parteisse" ja et ka kõned olnud "seigeli rahustavaid ja sõda õigustavaid. Rootsiste jaoks leidis

Korstnapühkija "vabanemine"

SAN FRANCISCO (VES) — "San Francisco Sunday Examiner & Chronicle" avaldas piildega kirjutise Tallinna korstnapühkijate elust. Selles öeldakse, et enne kui veoelased vallutasid Eesti, olnud korstnapühkijate äpipolte elu kirmus. Õppeerg kestis kolm aastat ja selle kestel tuli äpipolstel loobuda "suitsetamisest, joomisest ja naistest".

Nüüd on nõukogude kord pühkinud minema kõikja seili-reegid ja korstnapühkijaid treneerivad juhuslikest kursustel. Oppida olevat siiski palju, sest Tallinnas on palju keskmegeid maja keerulisi korstnatega.

Ajalehte on piildega varustanud vene Novosti pressiagentuur.

Nõukogude Eesti Haridusministri ... Tõnisoo juhtimisel ja ... Istuvad ees vasakult: J. Maks, G. Simmermann ja A. Skomberg. Teispool lauda: J. Ruberg, S. Wichmann, Ch. Curtin, J. Kiytsid, J. Tõisler, Ed. Ojaudu ja F. Simmermann. Foto: J. Kõ...

EPL 7. aprillil 1970

ÜHTE HOIDA

Konstantin Päts on ütelnud: "Ühte hoida — see on praeguse aja suurem käsk eesti rahvale". Ta ütles need sõnad ajal, mil murepilved Eesti maa ja rahva kohale olid kogunenud ja ähvardasid meie tulevikku. Tuleb meeles pidada, et kogunemine ja ühtehoidmine tegid võimalikuks Eesti Vabariigi ja võitluse tema iseseisvuse eest. Ka praegu hoiab eesti rahvas kodumaal ühte, et okupatsioonil üle elada ja end rahvuslikult säilitada. Mele inimesi on alati ühendanud mured ja raskused, olukorrad, kus on vaja jõudu ja kõu üksikinimese, panused ei jätku.

Maapaguluses ei ole see ühtehoidmine kahjuks kannud õisi. Sedavõrra kui otsesed ohud eman üksikuid indiviide ei ähvardanud ja kodumaa vaenlane muutus ktugeks, pealegi raudeesriidega cemaldatud tondiks, on lõkkele lõõnud isiklik ja grupiline huvi ning selle tulemuseks on sageli olnud tülid ja lõhenemine. Mõnikord sellises intensiivsuses, et omameestel" vastased on varjutanud ära kogumi rahvuslikku vaenlase ja see on omakorda rõõmuga õhutanud lõhestust ja vastuolusid lootuses, et sellega saab halvata vaba eestluse võitlustegevust oma kodumaa tiiva kuimel. Kanadas süüdistati neil päevil avalikult nõukogude saatkonna ametnikke kaudse mõju avaldamises intensiivsete külastamiste kaudu riii eestlastele kui ka Kanada juhtivatele inimestele. Mõju avaldamises, mis kombineeritima muude psühholoogiliste vahenditega kutsub esile irritatsioone ja koguni pahandusi.

Vastav tehnika on aastate jooksul idas põhjalikult välja kujundatud ja agendid ette valmistatud. Kombineerituna väsimatu propagandavooluga, on see määratud "pesema ajusid" ja mitte ainult ühede ringkondade ja isikute teiste vastu väljamängimisega, vaid ka neutralistliku mõtteviisi kasvatamisega. See viimane seisneb selles, et põgenik muutudes teise riigi kodanikuks hakkab vaatama kodumaa probleemi kui temasse vähe või üldse mitte puutuvat ja kogurri loobub vaenulikust hoiakust nende vastu, kes eesti rahvast kümneid tuhandeid hävitasid, küüditasid ja taga kiusasid halastamatusega ja põhjalikkusega. Raudeesriide taga on alati arvestatud mass-side kiire unustamisega ja käesoleval juhul, kus eestlasi ja teisi iseistuid tabanud shokk oli liiiks jõulm, et seda saaks maiust nii kergesti kustutada, arvestatakse sellega, et uus, kogemustesta sugupõlv on kergemini mõjustatav. Kanada kommunistide liider Tim Buck ütles a. 1965 Tallinna külastusel punalehe intervjuus vaha masilma eestlaste kohta: "Eesti vanemate pagulasteca ei saa asju ajada, kuid selle küsimuse lahendame noorte kaudu..." Lause, mis tohiks oma avameelsuses olla hoiatusreks mõeldavatele propagandsohvritele.

Rootsis oleme aastate jooksul näinud, milliseid negatiivseid järeldusi rahvuslikule tegevusele võib tuus käest ära minev sisevõitlus ja sellest tekkiv leppimatus ühiskonnagruppide vahel. Haavad, mida aeg on ainult segamisi paranda-nud.

Nende haavade teustalt vaatlemisit ka seda küllaltki passioneeritud lõhestust, mis on tekkinud Toronto, kus alles hiljuti oli pagulase liikmeenkonnaid ja rahvuslikult tegevamaid eesti rahvusgruppe. Lõhestus, milles süüdistatakse üksteist, kõnealdse paatosega rahvusliikest huvidest, märkamata, et minnakse üksteisest üha kaugemale, nõrgestatakse ühisrinnet ja ühtehoidmist ja soodustatakse sellega just rahvuslike huvide vaenlasi, kellede tegutemise ja õõnestuse vastu nii energiliselt protesteeritakse. Kirevate kavade ja kontserdiprogrammide "ohtu" vaevalt saab võrrelda selle tõtise ohuga, mis tabab igat lõhestatud ühiskonda.

On ilmne, et tõelised lõhestuse põhjused ei peitu nende otsitud siltide taga, vaid on vanemad ja süügavemad, nagi see omal ajal selgus äkitselt kaiku läinud anonüümkirjade ja bülletäänide kampaaniatest. Meie ühiskonda varitsevad tõepoolest ohud — eesklätt eesti rahva vaenlaste nähtamatu ja nähtava tegevuse kaudu, mis on määratud eestlaste rahvuslikku teadvust ja võitluszahet sumbutama. Oleks aga iseenestele karuteene, kui me aitame ise kaasa talle eesmärgi saavutamisel. Ohud tulevad paljastada ja selgitada. Demokraatlikus ühiskonnas on selleks küllalt võimalusi, ilma et ühiskonda sisemiselt "põlema panna".

KLA

Mälestusi Laikmaast

(VES) — Kujur Herman Halliste on okupeeritud Eesti jutustanud mälestuskatkeld mineviku kultuurilust, eriti aga vanameister Ants Laikmaast. H. Halliste elab praegu Tallinnas, suveti viibib aga Pupastveres, kui muide an viirsmuud ka kujur Jaan Koort. Pupastveret kutsuti rahvusvaba ka Sandiväisäitja külaks. Kui nimelt saan kõndis läbi 6 kilomeeritpik küla, oli tema jõud tavaliselt juba otsas.

Ants Laikmaast jutustab H. Halliste alljärgnevaid lugusid:

"Rahutu hing oli Ants Laikmaa. Kunstnik peahki selline olemas. Kui palju ta jala ringi rändas, kepp käes, värvikastõlal. Maainimeste hulgas oli tal tuttavoid latsa igas küllas. Juhtus, et Laikmaa mõnda vihkvõrast teselt vaatima läi ning siis sellest tapselt ütles, kus ja kes tolle sugulased on... Ja ega Läänemaal vist pereet olnud, kelle koera Laikmaa poleks tundnud.

Laikmaa oli pöörmõtteline poissmees. Kuigi alati eluröömus ning naisseo suhtes kaugeltki mitte ükskõlkne. Ta armastas naljatadeg öelda, et kui teda oleks kaks, võtaks ta oma teisikute naise ja vaatake siis ise naerdes kõrvalt. Ka öel ei lubanud ta oma elusjal abielluda. Meie teine suur kunstnik Kristjan Raud aga võttis veel 38-aastaselt naise, oli abielluga tülimalt rahul ning see virgutas uuesti tema loomisvõimet.

Väliselt tunti Laikmaad mitmete iseparade poolest. Alati käis ta kepiga, millel oli pikk raske metallots. Neid keppe oli tal palju. Kui ta ohtuti mööda Haapsalu tänavaid käis ning kepiga uhkelt ja kõvasti vastu trotuaari toksis, teati kogu linnas, kes jalutamas on... Kepp ei tal juha noorena jalahaigluse pärast, matkadel aga ka kaitseriistaks.

Ja veel tunti teda selle "kukuu" järgi. Kuhu ta ka võõrsile läks, ikka teatas ta oma saabumisest kõo hüüdlitsat meenutava "kukuuga".

Nii Ants Laikmaa kui Kristjan Raud olid hingelt kunstnikud. Isiklikku kasu nad taza ei ajanud oga roha hinnamisi. Ma ei mäleta, et näiteks Laikmaat oleks kunagi aru saanud, kui tal majandusliikult kitsas oli. Raha polnud, kodus midagi sülla polnud, laks lihtsalt küüla!

Laikmaal oli Tõebiks oma talus ka väike vajapidamine. Kaks hobust, lehm, vasikas, kanad... Hobused olid erilised, hoolega valitud, nagu ta ise väitis. Kabjad sellise õõnsusega, et sõites omamoodi heli tekkis. Hobuse pani ta korvvankri ette, kui kaugemale maailma sõitis. Lehmast ja kanadest aga talus suurt kasu polnud. Kanad munesid kusagile põhku, lehma ei osatud õieti lõpuni ega hooldada. Oma ebapraktilisuse tõttu tõi Laikmaal mune sageli naabritelt ostta, vahel isegi piima...

Talu ümber kasvasid tammed. Tamme lehuks seda nimetatigi. Ja igal tammel oli mõne tuttava nimi: Underi tamm, Suitsu, Taglase, Kalda, Halliste tamm... Siiski oli vist puid vähem, kui nimesid pandud.

Omaette lugu oli majahistamisga. Tegi nagu pastellmaali — kui midagi oli valmis, mis aga äkki ei meeldinud, pühkis kokku! Maja vundament oli tehtud. Ei, see võiks raasike maad sealpool olla. Tõstetigi ümber. Aken oli valmis, ja ka seinale leiti sobivam koht. Sõõgituppa lasti pliit, sis uuesti pisut kõrvale... Tuba jai lõpuks lima pliidita, sest kolimata jõemiseks Laikmaal enam raha ei jätkunud. Külmade ilmadega elas ta siis kütmata toas, talvemüts peas ja labakud käes. Kuid oli ruhul, sest pliit tuppa lükagi ei sobinud!

Maja jäigi Laikmaal valmis ehitamata.

Ants Laikmaa

Ameerika ajakirjanik Siberis

Algus lk. 1

Elanikest on pooled kohalikud pärisrahvastikud — jakuudid — kuna tellsc poole moodustavad väljaspoolt siia toodud ja saabunud inimesed — venelased, ukrainlased ja teiste N. Liidu läänse "vabariikide" elanikud. Jakutskis elav tööline teenib 40 protsenti ja linnast väljaspool elav tööline 70 protsenti rohkem kui mujal töötav N. Liidu tööline. Ametlike andmete kohaselt saavad töölised 24—40 päeva puhkust aastas ning kolme aasta järele võimaldatakse neile reis mõnesse puhkekuurorti.

Karmj kliima ja raske töö tegajaärjel lähevad mehed eru 55- ja naised 50 aastaselt.

Kuid vaatamata rendele raskustele saabuvad inimesed sellesse igavasse ja mahajäetud linna ning lähevad siit jälle. Mõned neist peatuvad siin ainiult aasta või kaks ja siirduvad läände tagasi, kuid teised jäävad siia pikaks ajaks. Nii kohtas Charlotte Saikowski Arktise piirkonnas väikeses 4000 elanikuga Olenjoki linnas ühe matemaatika õpetajat Riigst, kes oli jäänud Jakuudi vabariiki elama. (Lätlane lahkumine kodumaalt kaugesse Siberisse tundub siiski kummalisena ja tõenäoliselt pidi tema Riigst lahkumisele ütlema erilised põhjused või ennustada ta oma kodumaalt lahkumisi. Toim.) Charlotte Saikowski on Jakutskis vestelnud ka eestlasest teadusemehega, ühe Leningradist pärit inseneriga ja ühe Ukrainast saabunud kolhoosi direktoriga.

Ajakirjanik märgib, et neid inimesi on toonud kaugele põhja "romantilised" tunded, kuna nad on huvitatud N. Liidu väljaarendamisest ja haaratud primitiivsest asuniku elust.

Paljud neist inimestest on noored, kes on saabunud siia selleks, et töötada teemandi- või kullakaevandustes. Paljud sellistest idealistidest lahkuvad siiski juba ühe aasta järele kuna elamistingimused on liiga karmid, tarbekaupade hinnad kõrged ning korralikku korterit on väga raske saada. Nii märkis üks taksijuht ameeriklannale, et ta on oodanud juba üheksa kuud korteri järele, et tuua Jakutskisse oma perekonda Kasahstanist. Seni pole tal korteri saamine õnnestunud ning ta elab ühes väikeses toas, mida tal juhtub pealegi jagada ühe teise mehega.

Jakutski linnapea nendib, et linnas on koheselt vaja 1500 töölist, kuid neid pole korteripuudusel kuhugi majutada. Korteripuuduse kõrval hirmutab uustulnukaid ka majahäädus ja kultuurilise eju puudumine.

Viimasel ajal on hakatud siiski ka sellel alal edusamme tegema ning nüüd on linnas juba mitu kino, üks teater ning televisiooni- ja raadio saatejaamad.

Linnas on peale uurimisinstituutide ka ülikool, milles õpib 2900 üliõpilast täisajaga.

Kuigi Jakutsk asub kaugel teistest suurlinnadest, tahab linn olla moodne ja sarnaneda N. Liidu lääneppoolsete linnadega. Naised kannavad lühikesi kleite ning lasevad oma juuksesid lokkida Moskvast saabunud moodide kohaselt. Kohalikus Severni nimelises tantsulokaalis mängib kaheksa liikmeline orkester ning selle helide saatel liiguvad paarid tantsupõrandal.

Charlotte Saikowski mainib lõpuks, et Jakutskis on inimesed julgemad ja avameelsemad kui Moskvas ja teistes N. Liidu suurlinnades.

See on ülmselt tingitud sellest, et poliitilised võimutsentrumid asuvad kaugel ning inimesed olenevad raskete kliimatiiliste tingimuste tõttu suurel määral teistest inimestest.

Dr. A. Yllö 50-aastane

Dr. Adolf Yllö

11. aprillil tähistab Göteborgis oma 50 aasta sünnipäeva Dr. Adolf Yllö, hästi tuntud eriti Göteborgi tööstusringkondades.

Juubilar sündis 1920. a. 11. aprillil Narva-taguses Ingeris Hakaja küülas, kus vanemad olid kooliõpetajaiks. Perekond opiergus Eestisse 1922. aastal ja asus elama Haljala kihelkonda Virumaal.

Yllö lõpetas Rakvere gümnaasiumi 1938. aastal ja sama aasta sügisel alustas ta oma õpinguid Tartu Ülikooli arstiteaduskonnas. Arstiõigused omandas Yllö 1944. aastal ja kohe peale seda emigreeris ta ingerlasena Soome, kes tegutses sõjaväehaigla kirurgiga koni Soome-Vene rahulepingu solmimisemi.

1944. a. sügisel saabus Yllö Rootsi. Tööta alul põgenikelaagri arstina Hallstaviks ja 1945—51 mitmetes haiglates, peamiselt Katrineholmis. 1952. a. sooritas ta rootsi arsti eksamid ja tööperioodil 1952—54 Södra BB-s Stokholmis muretses ta omale gynekoloogia eriarsti õigused.

See ei ohlnud siiski gynekoloogia, mis jäi värske arstiõigusse omandajale erialaks, vaid 1955. aastal suunduisd niiüdse juubilari huvid töötervishoiu alale ja tööstustervishoidlikele küsimusile. Nimetatud aastal kutsuti ta Volvo peavaleritkue juurde Göteborgi, millisel kohal ta töötas peaarstina kuni 1968. aastani, arendades välja selle suurtööstuse töötervishoiu osakonna.

1968—69 oli Yllö raudteevalitsuse tülemarstiks Göteborgi rajoonis ja alates 1969. a. sügisest on juubilar tülemarstina Göteborgi linna teenistuses. Siin on tema esmaseks ülesandeks organiseerida ja tegevusse rakendada töötervishoiu süsteem ja organisatsioon linna 28.000-le töölisele ja ametnikule.

Om tööaastate jooksul on Dr. Yllö omistanud erilise huvi ja tähelepanu ergonoomiale. Ta on selle ala pedagoogina ja rakendajana tuntud eksperdiks nii Rootsis kui ka rahvusvaheliselt. Tema sulest on ilmunud rohkeid artikleid ja uurimusi töötervishoiu kohta ja ta on olnud kaastöölisecks mitmes suuremas teadusliikus töös.

Peale oma kutsetöö on juubilaril ka mitmeid huvialasid. Nii on ta hea jalujana hoogsalt viljelenud koorilaulu. Tubli sportlasena on ta silma paistnud eriti võrk- ja korvpalli alal. Skautluses on Yllö kaasas olnud juba alates oma koolipõlvest. Kõtjärve Sihtasutuse liikmeks on ta olnud Sihtasutuse asutamisest saadik ja on selle kümne aasta jooksul olnud mitmete skaudilaagrite arstiks, haasa arvatud ka Koitjärvel toimunud maailmalaager.

Akadeemilisel kuulub juubilar Üliõpilasselts Laivika perre.

Hea ja lõbusa seltskonnainimesena on juubilar teretulnud kõigil kokkutulekuil. Oma otsekohesuse ja asjalikkusega on Yllö omandanud üldise lugupidamise, ja on nende hulgas, kellega tal on olnud kokkupuuteid, saanud omale rohkeid sõpru.

Kallis Ats, Sinu kaasaed Koitjärve perest ja Tallinna Lipkonnast soovivad Sulle Su nüüdsel tähtpäeval südamest õnne ja loodavad, et Sa oma elukutselise töö kõrval veel kaua saad endiselt kaasa lüüa ka skautluses. Õnnesoovidega ühinevad Su rohked sõbrad ja tuttavad ning Sinu kaasaed Su skadeemilisest kodust.

Heino Rõmsar.

● **Brasiilias, São Paulos tähistas 70-aastast sünnipäeva dipl. ins. Arthur Wanderer. Kodumaal oli ta ülkliku ehituseteõste "Ehitaja" direktoriks ja Eesti raudteevalitsuse ühelehektorias. Pagulusse Saksamaal tegutsas ta edasi oma erialal ja siirdus a. 1944 Sao Paulosse, kus ta on tegutsenud kõrgehituste projekteerijana.**

Kas esineb tõsiseid lõhesid

Algus lk. 1

dust uuest opostisioonist poliitbüroos Samuti peetakse võimalikuks, et informatsiooni lasti Läände lekkida nimetatud kolme parteitegelase rivaalide poolt.

Brežnev ja Kossõgin on nüüd võimul olnud kauem, kui algul eeldustati, ja arvatakse, et see on esimene tõeliselt kollektiivne juhtkond N. Liidu ajalooas.

Distsipliini on viimastel aastatel püüdud tugevndada ja Stalinit rehabiliteerida, kuid see pole siiski kutsunud uuesti esile Stalini aegset äärmuslikku terrorit ning massküüditamist. Majandusliik olukord on aga muutunud väga tõsiseks, ning Brežnevi kõnet sel teemal detsembris toimunud keskkomitee pleenumil ei ole seni avaliikkusele teatavaks tehtud.

Välispoliitilisel alal on N. Liidul praegu kolmed tähtsad lähiraäkimised — Hiina piiriküiide lahendamine, suhete küsimus Lääne-Saksamaega ja strateegilise relvade piiramise neupidamine USA-ga.

Kui N. Liit ei saavuta nendes edu, võib see vähendada juhtiva kollektiivi prestiizhi. Samas on see aga põhjuseks, miks praegu püüdakse hoiduda lahkhelide paisumist sisemiseks võimuvõitluseks.

"The Observer" arvab, et kui praegusele juhtkonnale kuigi estatakse tõsine väljakutse, siis võib see palju tõenäolise alt tulla stalinistliku liini pooldajatelt nagu näiteks Ukraina kõvakäeline diktaator Shelest.

Eeloleval kevadel toimub parteikongress, kus valitakks uus keskkomitee ja poliitbüroo. Selle tähtpäeva pole veel teatatud ja see juba iseenesest võib olla tõenäoliks sisemise pinge olemasolule. Kui aga peaks tulema muudatusi, arvatakse et sellised mehed nagu üks keskkomitee sekretärideist, Kirilenko ja peaministri asetäitja Poljanski on tõenäolisemad kandidaadid kui Sheljepin, Suslov ja Mazurov.

Leinateateid

Vilnistul suri 12. märtsil Olga Vilhelmine Niiholm, n-na Blomquist, sünd. 18. juunil 1893 Viinistul.

Eestis suri end. jaoskonnakohtunik ja Vabadusristi kavaler kapten Jüri Ungerson-Ungvere.

Eestis suri maalikunstnik Eduard Kutsar 67 a. vanuses.

Eestis suri 14. märtsil maalikunstnik Nigol Espe, sünd. 12. märtsil 1907.

Mida punasem maa, seda väiksem saak

NEW YORK (VES) — UN-i põllumajandusorganisatsiooni FAO väljaandel ilmuv "Monthly Bulletin of Agricultural Economics and Statistics" naitab, et 1968. a. nisu saagikuse poolest ühelt hektarilt seisis maailmas esikohal Taani (48,3 tsentnerit), kellele järgnesid Holland (44,4), Belgia (41,3), Prantsusmaa (41,1), Saksa Liitvabariik (41,0), Nõuk. Venes oli keskmine saagikus ainiult 14,3 tsentnerit hektarilt, Bulgaarias 24,0, Ungaris 26,7, Poolas 24,8, Tšehhoslovakkias 31,3 ja Eestis 21,7 tsentnerit. Maailma keskmine oli 14,7 tsentnerit hektarilt.

Ka rukki saagikuse osas kuulus esikoht Taanile (35,4 tsentnerit hektarilt). Taanile järgnesid Lääne-Saksamaa (33,1 tsentnerit) Belgia (32,2), Holland (31,9) ja Rootsi (30,4). USA-s oli rukkiaak hektarilt 14,5 tsentnerit, Nõuk. Venes 10,8 tsentnerit, Bulgaarias 7,5 tsentnerit, Jugoslaavias 10,5 tsentnerit, Poolas 19,5 tsentnerit, Rumeenias 11,3 tsentnerit, Ida-Saksamaal 26,7 tsentnerit, Ungaris 12,5 tsentnerit ja Eestis 19,0 tsentnerit. Maailma keskmine oli 14,6 tsentnerit hektarilt.

Lisaks nisule ja rukkile seisis Taani ka odra saagikusel (40,2 tsentnerit hektarilt) maailmas esikohal. Taanile järgnesid Lääne-Saksamaa USA-s oli saak hektarilt 23,5 tsentnerit (37,4), Belgia (37,4) ja Shveits (37,3), neist, Nõuk. Venes 13,5 tsentnerit, Bulgaarias 20,2 tsentnerit, Jugoslaavias 14,4 tsentnerit, Poolas 23,8 tsentnerit, Ida-Saksamaal 34,8 tsentnerit, Ungaris 23,4 tsentnerit ja Eestis 24,8 tsentnerit. Maailma keskmine oli 17,3 tsentnerit hektarilt.

Kaera saagikuse alal kuuuls esikoht Hollandile (42,2 tsentnerit hektarilt). USA-s saadi 19,2 tsentnerit, Nõuk. Venes 13,3 tsentnerit ja Eestis 19,8 tsentnerit. Maailma keskmine oli 16,7 tsentnerit hektarilt.

Ka kartuli saagikuse alal kuuuls esikoht Hollandile (343 tsentnerit tsentnerit. Nõuk. Venes 115 tsentnerit, Lääne-Saksamaal 201 tsentnerit, Ida-Saksamaal 195 tsentnerit, Poolas 186 tsentnerit, Ungaris 89 tsentnerit ja Eestis 190 tsentnerit. Maailma keskmine oli 134 tsentnerit hektarilt.

Arvud näitavad, et Nõuk. Venes nii teravilja kui kartuli alal ei tõusse üldse maailma keskmise saagikuse tasmeni, ja vastamata sellele, et Nõuk. Liidule kuulub Ukraina, mis oli varem maailma viljaait. Ka seizeb silmapaistev vahe vaba Lääne-saksa ja kollektiivse Ida-Saksa põllumajanduse vahel. Varem oli põllumajandulik Ida-Saksamaa viljaaidaks saksa rahvale, nüüd on seda tõõstusele baseeruv Lääne-Saksamaa.

Piimatoodang ühe lehma kohta oli Hollandis 4220 kg aastas, USA-s 4085 kg. Taanis 3955 kg, Belgias 3934 kg, Rootsis 3870 kg ja Nõuk. Liidus ainult 2033 kg. Eestis oli piimatoodang ühe lehma kohta 3284 kg. Lääne-Saksamaal 3771 kg, Ida-Saksamaal 3166 kg, Poolas 2285 kg ja Ungaris 2450 kg.

Vene tahab merebaasi Tito käest

NEW YORK (VES) — Uut merebaasi Vahemeral tahab saada N. Venemaa Jugoslaavlalt. Juba pikka aega on Moskva püüdnud meelitada Jugoslaavial kokkuleppesse, et see annaks Vene laevastiku kasutusse sadama Kotori lahel. Jugoslaavias leitakse, et N. Vene laevastiku seisminne Jugoslaavia südamikus oleks Jugoslaavile tõsiseks ohuks. Varem oli venelastel kasutada merebaas Albaanias, kuid kui vilmane läks Punaa-Hiina joonele, astl sealt venelased väljа. Tookord ei olnud venelastel Vahemeel veel nii suurt laevastikku nagu praegu.

● **Seattlei USA-s sündis Karl ja Eva (n-na Tibold) Tähel tütar Andrea Carmen. Karl Tähi töötab insenerina Boeingi lennukitööstuses.**

Kohalik elu

GÖTEBORG

VALGERANNA TEATAB

Tegevus Göteborgi Eesti Seltsi lastesuvekodus Valgerannal, Ugglarpis, kuigeis ka eeloleval suvel kahes vahetuses: 14/6—12/7 ja 12/7—9/8.

Osavõtumaks on kindlaks määratud 130:— vahetuse eest lastelt, sündinud 1958—63 ja 150:— varem sündinuelt. Täiendavat informatsiooni annab ja laste eelregistreerimisi võtab vastu korraldav toimkond telefonidel: 53 41 26 (Lilleste), 48 88 12 (Lokbik) ja 46 94 32 (Kriisa).

STOCKHOLM

EK Naissektsioonl koosolek

Eesti Komitee Naissektsioonl aastakoosolek peetakse teisipäeval, 14. aprillil kl. 17.30 oma ruumes, Tulegatan 20, pool treppil.

Kui valjakuulutatud ajaks pole kokku tulnud 1/3 EK Naissektsioonl liikmeist, peetakse järgmine koosolek samas kohas üks tund hiljem, mis on paragrahv 4 põhjal otsusevõimeline osavõtjate arvule vastamata.

Pärast koosolekut vestleb kodumajandusõpetaja pr. Alma Ambros teemal "Toiduvääritus ja reklaam".

Kohvilaud on kaetud. Etekandjaile on teretulnud ka külalised.

● **Saksamaal sündis dr. med. Henning Bützovil ja dr. Milvi Bützovil, n-na Vares, teise lapsena poeg.**

Auhinnateos ootas 3 aastat ilmumist

Okupeeritud Eestis korraldataske ülitihedalt igasuguseid kirjanduslikke võistlusi, kusjuures need suuremalt jaolt on lõppenud kesiste tulemustega. Ida-saksased novellivõistlused, näidendite võistlused pole hulgal saatud andnud ühtki esimest auhinnavaarilist teost.

Romaanivõistlusi on korraldatud mitme-aastaste vaheegade järgi ning viimane romaanivõistlus toimus 1967. aastal. See oli ergkorraline sellepoolest, et üks teos, nimelt tolle ajani kirjandusemaailmas tundmatu autori, H. Kiiki romaan "Tondimaja" sai esimese auhinna. Samal võistlusel mõskati ka mitu teist ja kolmandat auhinda ning terve rida võistusele esitlud teoseid märgiti ära kui teosed, mis võiksid ilmuda pärast mõningaid parandusi ja muudatusi. Kolme aasta jooksul oiqi neli-viis 1967. a. auhinnatut ja "ära märgitud" teost ilmunud, kuid esimese auhinnaga premeeritud teos ei ilmunud ega ilmunud.

See tekitas nokup. Eestiski imestust ning kirjanduslikkudes ajakirjades ja "Sirbis ja Vasaras" avaldati mitme aasta kestel imestust I auhinna saanud teose mitteilmumise kohta. Küsimused jäid vastuseta, sest ei võistlust korraldanud org. ega ka jurii liikmeilt ei antud avaliikkusele mingit seletust. Samal ajal ilmus aga mitu ulatuslikku ja põhjalikku ülevaadet 1967. a. romaanivõistluste saadetud romaanide hinnata, kaasa arvatud I auhinnaga kroonitud H. Kiki ulatuslik romaan "Tondimaja", mille ainestik on seotud eesti talumajanduse likvideerimise ja kolhooside asutamisega.

Nüüd, pärast kolme-aastast ootamist on H. Kiiki "Tondimaja" 600-leheküljelise romaanina kirjastus "Eesti Raamat" ilmunud. Seda on trükitud 28.000 eks. ning "Sirp ja Vasar", kus teose ilmumise kohta teade avaldatud,'kirjutab kauaoodatud tippeteose tutvustamise kohta järgmist: "Tondimaja" on raamat meie kolhooside algaastast, pannes toimuma oma ajast ilmnenud ja ilmnevat, seda ka kõige raskemat hetketel mõnus huumor maha ei jäta. Ehkki romaanis kujutatakse ainult kolhoosi tüelikku allakäiku ning tulevikuset tõusust näeme vaid õrnu algmeid, et mõju teos siiski rustavalt. Vastupidiromaanist õhkub elujõudu ja optimismi, sest teose aluseks on rahva enemuse mõtte- ja tundmisvilu, mis ei saagi teistsuguse olla kui mõjuaste."

Võib arvata, et teose kolme-aastase kinnipidamise taga seisis "Tondimaja" põhjalik ümberredigeerimine — vaatamata selleie, et teost auhinnati mitmese auhinnaga. Nähtavasti oli auhindajad H. Kiiki romaanist 1967. aastal ülihens arvamises, mis põrkus kokku aga teensuurt-võimude seisukohtadega. Nüüd lõppudelõpuks siiski ilmunud "Tondimaja" mõõdukatsioonile lisab omapoolse "mõõtatuse" juurde asjaolu, et sellele on "eesõna"kirjutanud EKP Harju Rajoonikomitee esimene sekretär, sotsiaalist. töö kangelane H. Ilves, mis on ebatavaliseks nähteks ilukirjandusliku teose puhul.

Ärge unustage, et 1. mail algab uus tellimisperiood. Aeg on uuendada terminitellimisi.

EESTI PÄEVALEHT

†

Mälestan valussa leinas kodumaal lahkunud armast venda

Einart Tammsaar't

Sügavas kurbuses

ÕDE PEREGA
Holiandis

Puhka rahus kodumaa muillas!

†

Poika ja veaverikka kannatuse järele lahkus siit murede maalt

Einart Tammsaar

* 21. 10. 1921 Pranglis
† 15. 2. 1970 Tallinnas

Valusas leinas

OMAKSED
Kodumaal ja võõrsil

Rahu tema põrmule Suura Ülestõusmise Pääevani.

†

Surma läbi lahkunud head sõjakaaslast ja minu head korteriperemeest

August Jõgi

mälestavad kurbuses

ANNI ja OSKAR
Norrköpingist

†

Kallist kaasmaalast, head sõpra ja onu

August Jõgi

mälestavad valkses leinas

PEETER KIPPER perek.
ANDRES TIITSON perek.
HANS SUUR perek.
PEETER RIST perek.
OSWALD JAKOBSON perek.
AUGUST RIST perek.
AUGUST KÕSTER perek.
FRIEDRICH MEIUS perek.
LAAS KASEORG ahik.
JUHAN JÕGI ahik.
STIG STRÖM ahik.
AUGUST ALLIK ahik.
LUISE USIN

Ei nüüd enam ilal taha
Jeesu juurest lahkuda,
Ta mul taevas kallim vara
Keda kuld ei asenda.